సంగీత విద్యా పక్ష

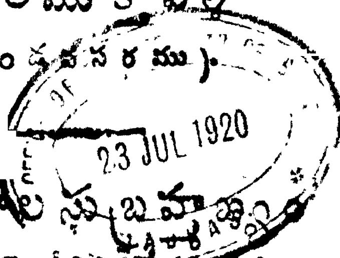
రంజన సరస్వతి

1321
10pt

[illegible]

సునీతిముక్తావళి

(రెండవసరము)

వంపరాల సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి
ఎం. ఏ., యల్. టీ., గారిచే రచింపబడినది.

విజయనగరం.

విమలపాటి రామమూర్తి అండుసన్సువారి
ముద్రాక్షరశాలయందుముద్రింపబడినది.

1920

[Price Rs. 0-2-0.

సునీతిముక్తావళి (రెండవభాగము)

దేశమే దైవంబు దేశమే తల్లి
దేశాభిమానంబు దెచ్చును సుఖము ;
ఒడలెఱుంగక నిదురించు నెడలనీకు
నాపదలుగల్గకో యని యడలికొంట
రాత్రి నిదురగాను పరమాత్మ వందనంబు
సల్పి గొల్వఁగాఁ దగును త్రిసంధ్యయందు
అన్నవస్త్రము లిచ్చి నిన్నుఁ బోషించు
కన్నతల్లికి మఱియుఁ దగను మ్రొక్కి యన్న
దైవపతిని తండ్రి పాదంబులను
ముదమున సాష్టాంగముగ దండమిడుము

—॥ మేలుకొలుపు ॥—

కావు కావంచును గాకులు కూసె
నీవు వేగ మెలెమ్మని కుంవ రాదు;
చెరువుల బ్రాహ్మణు ల్చేరి నీరాడి
పరమాత్మునకు వేగ వందనాల్సేసి
ఫాలాన బూడిద బాగుగా పూరయు
నాలయంబులఁ జేరనదె వచ్చువారి
నీరార్చ విద్యోవతి నీటుఁ జూడంగ
కరార్చ పాట్లను మాని కూర్చుండ వయ్య
రేయిసలు జాలు సిద్ధించిపోయెగాను
తేఁటిబోటి ప్రభాతానఁ జేనజుత్త ౧॥
బూలతోఁ టకఁ గొలనికిఁ బోవుచుండె
పాటుపడవయ్య నీవల భ్రమఁ గలిసి
విభుఁడు సోమరి కావున వెలఁది భ్రమసి
తనదుపట్టుపగలు నాయనకుఁ గూర్చి

ప్రవాహములవల్ల కన్నులుపోవుచున్న
మడువుఁ గాని తెచ్చి మొనఁగుచుయుగని కెవుడు
సుందరఆవాఁకిట ముగ్గులిడంగ
అందంబుగా చీమలన్ని బారులుగ
మొసుముపాయుల నోళ్ళఁగరిదిగట్టిగను
మరలుచున్నవి పుట్టనరిఁ జేరనెంచి (8)
మిశ్రమాతెమ్మవి మేఘాలు విన్న
చిత్రమియ్యాదిమూసుచీమలబాసు ।
పతులత్రిములకాంతి నశియింపఁజూచి
పక్షులన్నియు లేచి పాటలఁ బాడి
మేఘాల్పుచున్నవి మితిమూయుంచు
అల్కఁ బూనఁగఁ బోక యతివేగ లెమ్ము
బాలుడా లేలెమ్ము సవ్యాళింపకుము
కూతిఁ జేసెడి కాఁపుసుల ము హారెల్ల
తలలపైఁగూటికుండలఁ బెట్టికొనుచు
పాలముఁ జేరఁగఁ బ్రొద్దుపొడువకముందు. 4

గుంపులుగాఁ గూడి కోలాహలంబు
ఇంపుఁ గూర్పఁగ వేగ మేగుచున్నారు
పెరటిగోమాన దూడ యరవఁగ నావు
నంచునుత్తరమున నంబా యటంచు
వాకిలి దుడుపఁగ వచ్చిన దాసి
చాకిరిముగియించి చనువేళ యయ్యె
షాఁకపుఁ గొండ వెలుఁగుఁ బొద్దు బాలుఁడాఁగి
కిరణ రాజినడుమఁ గెంలియాడు
తొంగిచూచి మరల దోబూచియాడెడు
కరములవిగో దూడఁగదర వేగ
పొరుగింటి తోడి బాలురు చలివిడిని
త్వరగ నీతోఁ గూడి బడికిఁ బోవంగ
అరుగుదెంచిరి నాదిఁ బరికింపవయ్య
కరములఁ బొత్తముల్ఘన ఫలకమును
వరలవిటనిలచు వాంలఁ గనుము
అనవిని దిగ్గున నాతండు లేచి

ననుచు దయాన లేపని హేతువేమి
నేను మొద్దువౌదు నిద్దురంబోతిం
గాన వేళకు లేవంగా లేక పోతి
అమ్మరో మరచితో యలబడి మాట
రమ్మను మనసమ్మ రయము నవత్తు
కూరుచుండు నునువు వారిచ్చోట
ఊరకుం గాయు చలిది యుం మసిద్ధముగ
బాలు(డతి వేగమందముఖవుం బచుందీర్చి
పండ్లపడిదోమి, మోమును బాగ(గడిగి
ఒడల(దోము చునిరాడి యొప్పిదముగ
మడుగుదోవతి(గట్టి గుడిబయన్నంబు
పడిగం బాలుర(గూడిబడికేగెనపుడు

భోజనము

వేయుపనులనైన విడనాడవచ్చును
భోజనంబుం జేయునిజగాన

నవ్వమునీ రంగ జనదుఃఖభంజనము
నవ్వము బాగుగా నమలంగ వలయు
మితముగా భుజియింప మేలు నీకగును
వెతలఁ బారఁగఁ ద్రోల గలి వేఱు లేదు

— బట్టలు —

అగ్గి పొట్టఁ గాలుపఁ జేయు రాత్రి
నిదుర వాడ బట్ట లెల్ల చెడును
బాగుగా నుదికిన బట్టలఁ గట్టి
రాఁగలదు నీకు రమ్యమా కాంతి
వలువలు మాసిన పదిలము వాని
చెలులార మాసిన నుదుకఁ బెంచి దీయుము కు
వదలవేసియు పేఁయు భావాన వారు
కదలుదిరా మాఱు రోగముల రాసంపు

— శీఘ్ర —

ఆఱుదెనలకొ క్షవరపు నడచలు మంచ

తిన్నఁగాఁదన రాఁకుఁ జూచుచున్న వాఁడు
జననితలకట్టుఁ నీలిమఁ దవరుకొరుల
నడుమఁ దిన్నఁగ నున్నఁగఁ బొడగనంగ
గల్గువ పిటవిధానఁ గాలుఁగనఁ ము
కుడిమేడ మెట్లపై నడుగిడఁదగును
ఎడమకుఁ బీధులనడవఁగవలయు

•• బడి ••

వేళకు బడికేగి విను ముపాఠములఁ ౧౦
జాగుసంతోషింత్రు జనులు బుద్ధిగాంచి
పాఠశాలఁ గాంచి భయమందనేని
యింటనున్న యాటలనెంచనయ్య
తోడిబాలురెల్లఁ దోఁడఁబుట్టినవారు
గురుఁడు జనకుఁడనఁగ వరలునయ్య
బడిఁగాకొల్పించి వడవేతు వేని

చెడుపిల్లవాఁడ ఛీఛీపోయుండు)
ఒజ్జలయాజ్ఞనీవాఁరించి ప్రమయ్యె.
ఇజ్జగతిఁ జదు మెప్పుదుఁగలుగు
గోడలపైఁ వ్రాయఁగఁ బిందిగుగ్గఁము
తోడిబాలురదూషించెదోష మబ్బు
బడిలోనమజ్జలుఁ పాఠము శ్రేర్చ
నడిగసీవిలు సేరివల్లించు వాసి
వందించిగురున కీవా తంబులప్ప
గించివ వాతండుగినియుని పెని

అప్ప

అప్పుమొటికంగివ్వ కు మంఁ జేయుఁగాను
సాయమవా రైవంబు సర్వ కేళలను
అప్పుమూవ్వనియార్యులం మురుగాన
నెప్పుడుబాముల నకోఁ పదకుదు

హింస

వెలఁదితోడపువులనుఁగ్రుచ్చఁగలఁగునటుల
పూలఁగోయఁగనేడ్చును మొక్కలటుల
భూమిపైరాలఁగాఁగొను పూలనెపుడు
దోసమన్నదిలేదయ్యావీనమైన
కన్నబిడ్డలదొంగిలిగొన్నరీడఁ
దల్లిఘోషించురీతినిదరువులెల్ల
పచ్చికాయలఁగోయఁగఁబరితపించు
ఫలములవిరాలనేని బాధలేదు
వచ్చిచెట్టుఁగొట్టబలవంతముగజీవ
జంతువులఁజంపినంతపాత
కమ్మగుఁగానకలపవలయునేని
వచ్చినట్టిచెట్టుఁదెచ్చికొనుము
ఆ హీన హింసయపరమధర్మంబటంచు
వేదములుశాస్త్రములుఘోషపెట్టుచుండ

జైనబౌద్ధమతంబులు జంతుహింస
యొనర పాపంబని బోధించునంతనుండి
భూతదయ యంకురించె నీపుణ్యభూమియందు
భూతదయ లేనిపురుషుఁ డెప్పుడు వేల
కొట్టుచును జంతువుల నీవు కోపగించి
చంపకుము పిట్టల నిల మాంసమును గోరి
ఆర్యవంశజుఁడే గుణశీలకార్యుఁడేలను 18)
జంతువైద్యంపు శాలలనెంతొ హర్ష
మంది నెలకొల్పె; అది మొదలందఱిపుడు
నేటికిఁ గూడ వానిని నిలిపినారు
భూతదయలేనిమనుజుని పుట్టుకిలను
వ్యర్థముగ గాన హింసఁ జేయంగఁ బోకు,

— • పట్టుదల • —

పట్టుదల చేతఁ గార్యసాఫల్యమగును
కానను కష్టాలు విఘ్నంబుల కొలనంచు

యోగ్యమగు సమానరాము కార్యంబులందు
పట్టువిడనాడి నాడె రాబట్టఁబూను

— చెఱువు —

అనుదినము నీటి నొసఁగి పసమ్ము సకల ౧౦
అన్నము వ్యయవర్ధించునట్టి పాత్రి
మైన తామర పాకుల కాకరంబు
పొలములకు సస్యసమృద్ధిఁ బొందుపరచు
జీవనాధారమది యెల్ల జీవులకును
మీనములు విహరించెడి కోనసుమ్ము
పెనుమొసళ్లకు నెలగలకునికిపట్టు
నీటిపక్షుల నెలవు మునిగ్మలంపు
తెప్పపూవులు దవరారు తానమిదియ
రత్నములు సూర్యచంద్రులయుక్కడాప
నిక్కలనఁ దానమా మమ పక్కసమ్ము ౧౧

—•• నిజము ••—

నిష్ఠురంబని నీవు నిజము వీడకుము
కష్టంబు లెన్నైనఁ గాంచినఁగాని
రాజ్యసంపదఁ బాసి దండి సతి నమ్మి
కాటి కాపరియై కడగండ్లఁ గుడిచి
సౌఖ్యమందెఁ దుది హరిశ్చంద్రనృపతి
సత్యసంధత సుఖము నొసంగు నిజము
ధర్మదేవత మూర్తిమంతంబనంగ
వలరు ధర్మజుఁ డొక్కనాఁ డనృతమాడ
నరకసందర్శనం బాయె నాటి మొదలు
ననృతమాడంగఁ దగ దేరికని నమ్ముఁడు 160

—•• దానము ••—

అంధులకు మూగలకు వికలాంగులకును
చేయుదానము జగమున శ్రేష్ఠతమము

సోమరితనంబుఁ బాల్ప్రోసి పాటుపడుట
ఎంచఁబోకుము నీదు నీ విముఖమునను
ఇంటివారినివస్త్రుంచియిరుగుపొరుగు
వారలకు దానమొనఁగినఫలము లేదు
ఆకలిఁగొనువారికన్నంబిడంగ
నీకుఁబుణ్యము చాల నిజముగఁగల్గు
బీదలకుఁ జేయు దానమె ప్రీతిఁగూర్చు
దైవమునకెల్ల వేళలధర్మమగుట 170

—॥ మృదూక్తి ॥—

మాటమృదువైన సుఖవమునుజుఁడవని
పలుకుమే వేళమృదువులౌభాషణముల
నూరుమందిదైననూరుమందిదనెడి
యార్యవాక్యమెఱుఁగనవాఁడవను

—॥ సుగుణములు ॥—

మాటలాడుమునీవుమర్యాదగాను

బూటకంపునటనఁబోఁగోలుమయ్య
చెప్పఁబోకుముడంబంబులెవ్వఁడైన
గొప్పతనమనిభ్రమఁజెందికోరినీవు
అనయమువదలుమాయనహానబుద్ధి
వినయంబులోముతవేష్టవర్తింపు 19.
తప్పఁజేసినదాసినొప్పుకోఁదగును
కప్పిపుచ్చఁగరాదుకలకాలమదియు
నేరంబులెప్పుడునీవుచెప్పకుము
గౌరవింపుముగురుఁగోరిసేవెపుడు
దుర్మార్గులచెలిమిదుష్టుఁజేయు
మర్మముంచకవారిమపినెవఁబెట్టు
ఇలఁబెంకునమ్ముసికితములధనము
తలవగఁబోకుముట్టఁగదానినెపుడు

—•• సాహసము •• —

సంపదలనుఁబాసిజనఁబువసుంధర

నీవయాంత్రిసేవ్పం జెల్లుగాని
ధైర్యలక్ష్మి నిచ్చువందర మెళీవింపఁగ
శరణముగును గా వెయరణ కొలిశటి

సంఘము

సంఘములలో నమసలంగఁజనుఁడుబుట్టి
ఒంటరిగనానఁజరియింప నొప్పదిలను
తప్పులొరులు సేయఁదగునుక్షమింప
ఒప్పులిటంచునీ వెప్పుడెంచుచును
ముదుసలులమన్న నమెనికుముఖ్యధర్మ
మాగునువారి దీవెనల చేఁగుచు మేలు
సభలమర్యాదల నెఱింగిసంచరింప
గౌరవమునెల్లెడల నీవు కాంచఁగలవు
సభలలో సిగ్గుపడ రాదు జనులు దారు
జగడమాడంగఁ జెల్ల ఈ జగమునందు
సమునఁదగుఁబద్ధతుల గొప్పఁగాక

కులమువారెన్న మూఁగడగండ్లఁ గూర్చితరగ
సంపదలఁ దులఁదూఁగెడి జనులకెల్లను
బంధుగులు నేస్తులును చాల మందిగలరు
ఆపదలవేళ మోమైనఁ జూపరయ్యొ
ఆపదల నీవు బంధుగువగుము భువిని
ఏ కాలముననైన వనితరుల నీవు
చీకాకుఁ బెట్టఁగఁ జెల్లదు సుమ్ము

— చందమామ —

ఆకసము వంగి భూమిని తాకుచున్న
యట్టి రోదసిఁ బ్రాగ్దిశఁ బుట్టి మొదల
అంబరంబను సరోవరంబునను
చుక్కలను తమ్మిపూవుల పక్కఁ జేయు
నాల్గు జాములు విహరించి నాట్యమాడు

రాజహంసంబు కాఁజొచ్చి రాజదళప
కరములఁ బరసి యమృతంబుఁ గురియు రా
వెలుఁగు వెదఁజల్లఁ జీకటి యులికిపడుచు
చిద్భుఁ జొచ్చు నిచ్చలుఁ జేయు కార్య
మగవడమి నాశరత్కాలయామినులను
పాలసంద్రముఁ ద్రచ్చెడు భారమూని
మేటి తాబేటి వెన్నున మెల్లఁగాను
మంథరాద్రినిఁ గవ్వంబు మధ్యనుంచి
వాసుకిం ద్రాటిగాఁ బైన వేసి చుట్టి
అమరులసురులు నిరుదెసలందుఁ బట్టి
గిలకరింపంగ బుట్టినా చలివెలుంగు
ప్రతిక్షీరాబ్ధి నవనీతపిండమనఁగ
హరుజటాజూటమే యులయాకసంబు
అచట గంగమ్మ దనరారు నామొక్క
సుందరంబగు హృదయాంతరంబునందు

ఎంచితలలో నప్రబంధురుసుందయుక్తాంము
చంద్రశేఖరుకృపంరాదుజగతిలోన

సంపూర్ణము

Printed at Ch. Ramamurti & Sons V.z.m

10581